

УДК 340.115:004.7

TRANSFORMATION OF LEGAL SCIENCE METHODOLOGY IN THE DIGITAL ERA: MODERN CHALLENGES

ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕТОДОЛОГІЇ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ У ЦИФРОВУ ЕРУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

Antoshyna I.V. / Антошина І.В.

k.l.s., as.prof./к.ю.н. доц.

ORCID: 0000-0002-5950-9907

National University «Odessa Law Academy»

Odessa, Akademichna 2, 65009

Національний університет «Одеська юридична академія»,

м. Одеса, Академічна 2, 65009

Анотація. У статті здійснено комплексне теоретико-методологічне дослідження трансформації методології юридичної науки в умовах цифровізації суспільних відносин, управлінських процесів та активного впровадження цифрових технологій у правозастосовну практику. Обґрунтовується, що цифрова ера виступає не тільки чинником зміни об'єкта правового регулювання, а й причиною глибокої зміни методологічного інструментарію юридичного пізнання, що потребує переосмислення традиційних підходів до дослідження права.

Юридична наука, що традиційно вважається однією з найбільш консервативних галузей гуманітарного знання, стоїть на порозі трансформації її традиційної (класичної) методології. Цифрова ера, що характеризується тотальною алгоритмізацією та діджиталізацією соціальних процесів, не тільки формує новий об'єкт правового регулювання, а й вимагає радикального перегляду інструментарію його пізнання. Якщо класична методологія юридичної науки (догматичний, історичний, порівняльно-правовий, соціологічний підходи та методи) була орієнтована на роботу з нормативними текстами та формально-логічним мисленням, то в сучасних умовах перед дослідником ставиться завдання аналізу неструктурованих масивів даних, поведінки алгоритмів і складних мережеских взаємодій цифровому середовищі.

Аналізується вплив цифрових технологій на структуру методології юридичної науки, зокрема на співвідношення нормативно-догматичного, філософсько-правового та емпіричного рівнів правового знання. Показано, що розвиток електронного правосуддя, автоматизованого документообігу, цифрових правових сервісів прийняття рішень формує нові джерела правової інформації та розширює можливості наукового аналізу правової дійсності. У зв'язку з цим, обґрунтовується формування гібридної методологічної моделі, що поєднує класичні юридичні підходи та методи з елементами кількісного аналізу, моделювання та міждисциплінарного синтезу.

Ключові слова: юридична наука, методологія юридичної науки, трансформація методології юридичної науки, правове регулювання, цифрова ера, цифрові технології.

Вступ. Методологія наукового пізнання покликана виконувати роль концептуального провідника, орієнтуючи дослідника на отримання достовірного, обґрунтованого результату. Саме з цієї причини методологічний інструментарій абсолютної більшості галузей наукового знання впродовж останнього часу зазнали істотних трансформацій, оскільки змінюються самі

підходи до отримання емпіричних і теоретичних даних, способи доведення їх наукової релевантності, а також методи їх обробки, інтерпретації та узагальнення. Вагомий вплив на зміну методологічних векторів справив стрімкий розвиток інформаційних систем і цифрових технологій, які, з одного боку, суттєво розширюють можливості збору, зберігання та аналізу великих масивів інформації, а з іншого — ускладнюють процес вибору адекватного методологічного інструментарію та обґрунтування його застосовності до конкретного об'єкта й предмета дослідження. Трансформація методології юридичної науки в умовах інформатизації та цифровізації не лише розширює пізнавальний потенціал юридичних досліджень, а й висуває підвищені вимоги до методологічної культури науковця, здатного застосовувати нові методологічні підходи та методи відповідно до складності сучасної правової реальності. Сучасна юридична наука не може ігнорувати необхідність використання сучасної методології, розробленої іншими науками, що зумовлено ускладненням об'єкта та предмета сучасних правових досліджень.

Юридична наука протягом тривалого часу розвивалася у відносно стійкої методологічної парадигми. Догматична парадигма, орієнтована на систематизацію та інтерпретацію правових норм, у поєднанні з історичним, порівняльно-правовим та соціологічним підходами та методами забезпечувала відтворення юридичного знання та внутрішню узгодженість правових доктрин. Однак, цифрова трансформація суспільства, що супроводжується алгоритмізацією соціальних процесів, економіки та впровадженням цифрових технологій в управління та правозастосування, суттєво змінила характер правової реальності, що об'єктивно вимагає перегляду традиційних методологічних підстав загальнотеоретичної юриспруденції.

Методологія юридичної науки складається з сукупності методологічних підходів, принципів та методів, що використовуються для пізнання правових явищ, вирішення правових завдань та формування правових висновків. Протягом століть формувалася та домінувала традиційна (класична) методологія юридичної науки, яка заснована на догматичному розумінні права, що

формувала фундамент загальнотеоретичної юриспруденції.

Метою цієї статті є системний аналіз трансформації методології юридичної науки під впливом цифрових технологій, виявлення методів та нових підходів, що формуються.

Основний текст. Традиційна методологія юридичної науки формувала ядро професійного юридичного мислення. Її метою є систематизація, тлумачення та застосування чинних правових норм. Її основу формували такі ключові характеристики як нормативність, догматизм та системність. Вона забезпечує стабільність, передбачуваність та однаковість правозастосування. Формує чітку, раціональну мову професії, необхідну для повсякденної юридичної практики.

В умовах цифрової трансформації, ускладнення суспільних відносин та міждисциплінарності знань все більшого поширення набуває гібридна методологія, що синтезує класичні підходи з методами інших наук. Вона виникає на стику права та інших наук, мета якої полягає не просто у тлумаченні правових норм, а і в розумінні права як соціального інституту, а також в оцінці ефективності його дії та прогнозуванні наслідків прийняття правових рішень. Її ключовими характеристиками виступає міждисциплінарність, емпірична орієнтованість, інструменталізм, а також аналіз даних. Дані характеристики дозволяють створювати більш обґрунтовані, ефективні та соціально орієнтовані правові норми.

У даному контексті, відповіддю на ці виклики є формування так званої «гібридної» методології, в рамках якої традиційна догматична методологія із систематизації, інтерпретації та побудови правових конструкцій залишається фундаментом. Вона зберігає своє фундаментальне значення, проте сучасна методологія збагачується за рахунок елементів емпіричного, статистичного та модельного дослідження. «Гібридна» методологія сприяє розгляду правових норм не тільки як нормативних текстів, але і як елементів складних соціотехнічних систем. Методологічний плюралізм, як зазначає П. М. Рабінович, обґрунтовується як необхідна умова розвитку сучасної юриспруденції, що передбачає поєднання нормативного та емпіричного рівнів правового пізнання,

особливо актуальне в умовах цифрової трансформації правової дійсності [1]. Методологічний плюралізм, як справедливо зазначає Ю. М. Оборотов, виступає одним із найважливіших чинників розвитку сучасної юриспруденції, формуючи підґрунтя для застосування різноманітних підходів, створюючи умови для досягнення найбільш обґрунтованих та адекватних результатів у пізнанні правової та державної реальності. Такий підхід уможлиблює подолання обмеженості традиційних методологічних схем і сприяє глибшому розумінню багатовимірної природи прав [2. с.4]. Сучасна юридична наука та практика не відмовляються від традиційної методології, але все частіше її доповнюють гібридним інструментарієм, який сприяє оцінці соціально-економічного ефекту різних варіантів тлумачення чи законодавчих пропозицій, прогнозування поведінки учасників правовідносин.

В. В. Дудченко обґрунтовано наголошує, що трансформаційні процеси в методології сучасної вітчизняної юриспруденції спонукають до переосмислення її традиційних, але водночас незмінно актуальних проблем. Застосування новітніх методологічних підходів дозволяє розглянути право як найважливішу складову людського буття, що має власну основу існування та розвитку [3. с.10]. Трансформація методології юридичної науки в цифрову епоху, доповнення традиційної методології юридичної науки гібридною методологією є відповіддю на сучасні виклики, що стоять перед юридичною наукою. Вона відображає загальну тенденцію ускладнення предмета правового регулювання та підвищення вимог до обґрунтованості правових рішень. Традиційна методологія залишається незамінним фундаментом для забезпечення законності, правової визначеності та професійної культури. Гібридна методологія стає необхідним каталізатором розвитку права, роблячи його адаптивнішим, емпірично обґрунтованим і орієнтованим на вирішення реальних проблем. Майбутнє юридичної науки та освіти лежить у напрямі формування інтегративного мислення, що поєднує логічну строгість догматики з аналітичним набором міждисциплінарних підходів.

Цифровізація виступає чинником як кількісних, так і якісних змін у праві.

Вона зачіпає саму структуру правового регулювання, змінює форми взаємодії суб'єктів, трансформує джерела права та способи реалізації юридичних норм. Цифрові технології створюють умови глибоких змін у самому праві, правових інститутах, юридичній практиці та правовідносинах, що зумовлює трансформацію правової реальності і, відповідно, методологічних підходів до її дослідження [4].

Методологія юридичної науки завжди визначається її предметним полем. У сучасних умовах саме право і, відповідно, правове регулювання все частіше функціонує в рамках динамічного, мережного та технологічного середовища, де нормативні розпорядження реалізуються через цифрові процедури, алгоритми та автоматизовані системи.

До орбіти правового регулювання входять нові відносини, пов'язані з такими явищами, як цифрові платформи, штучний інтелект, нові інформаційні системи. В свою чергу, це призводить до розмивання класичних галузей та інститутів права.

У цьому контексті, досліджуючи трансформацію права під впливом сучасних технологій, особлива увага акцентується на ключовій ідеї переходу від традиційних статичних норм до динамічних цифрових механізмів правового регулювання. Так, правове регулювання постає як динамічна система, здатна до адаптації, самокорекції та оперативного реагування на соціально значущі зміни, що відбуваються в умовах цифровізації. Іншими словами, право в цифрову епоху перестає бути виключно інституційним феноменом і набуває процесуально-комунікативного характеру. Регулювання суспільних відносин все частіше здійснюється не через статичні норми, а через гнучкі цифрові механізми, що вимагає від юридичної науки аналізу не тільки нормативного результату, а й технологічних способів його досягнення. Ця обставина об'єктивно розширює методологічне поле правових досліджень та посилює потребу у міждисциплінарному синтезі. Таким чином, перехід до динамічних цифрових механізмів регулювання об'єктивно вимагає оновлення методологічних засад юридичної науки, розширення її категоріального апарату та інтеграції

інформаційних і комунікативних підходів у сучасне праворозуміння, що дозволяє адекватно відобразити складну й мінливу природу правової реальності в умовах цифрової трансформації.

Істотні зміни відбуваються у сфері юридичної практики. Електронне правосуддя, автоматизований документообіг, правові онлайн-сервіси трансформують способи правозастосування та створюють принципово нову емпіричну базу для наукового аналізу. Судова практика все частіше фіксується у вигляді цифрових масивів даних, доступних для системного та кількісного дослідження. Що стосується фундаментальних питань виникнення та розвитку цифрового права, можна сказати, що цифрове право постає як нова, динамічна галузь, що формується під впливом цифрової трансформації суспільства, її концептуальних засад, перетинаючись із традиційними галузями та ставлячи перед правом виклики щодо захисту даних, регулювання нових технологій, що вимагає адаптації та створення нових інструментів правового регулювання.

В умовах цифрової епохи перед юридичною наукою стоїть завдання формування сучасної методології, здатної інтегрувати цифрові інструменти без втрати гуманістичного ядра права. Така методологія передбачає не відмову від традиційних підходів, а їх переосмислення та розвиток у діалозі з досягненнями суміжних наук. Цифрові технології можуть суттєво розширити аналітичний потенціал юриспруденції, проте, лише за умови їх підпорядкування нормативним цілям права та принципу верховенства права.

Особливого значення в умовах цифрової трансформації набуває філософсько-правові елементи методології, що дозволяють осмислення аксіологічних та антропологічних підходів. У юридичній літературі особливо акцентується увага на неприпустимість редукції права до алгоритму чи управлінської технології. Право за своєю сутністю пов'язане з цінностями свободи, справедливості, відповідальності та людської гідності, які не можуть бути повністю формалізовані та автоматизовані. У цьому сенсі, цифровізація загострює питання про межі технологізації права та ролі людини як інтерпретатора і носія правових сенсів.

Однак, ця трансформація пов'язана із серйозними викликами. Насамперед це необхідність базових навичок програмування, статистики та роботи з даними ставить під питання компетентність дослідників, орієнтованих тільки на гуманітарну парадигму. Також це проблеми доступу до даних та етики, пов'язані з комерціалізацією юридичних даних та питаннями конфіденційності під час аналізу цифрових ресурсів. Крім того, існує ризик зміщення акценту з нормативно-оцінного аналізу на описове моделювання, що може призвести до втрати критичної функції юридичної науки.

Висновки. Таким чином, можна констатувати, що методологія юридичної науки в цифрову еру переживає етап активної трансформації від виключно якісних, герменевтичних та логіко-догматичних методів, відбувається рух до гібридної, міждисциплінарної та цифрово-опосередкованої методології. Проте, ця трансформація має призводити до зміни ціннісних орієнтирів. Завдання методології сучасної юридичної науки не просто описати цифрову реальність за допомогою нових інструментів, а й критично осмислити її, поставивши технології на службу праву, а не навпаки. Це вимагає від юридичної спільноти активного освоєння нового методологічного інструментарію з його межами та ризиками.

Трансформація методології юридичної науки в цифрову епоху має складний і багатовимірний характер. Вона виявляється у переході від виключно нормативно-догматичної моделі до гібридної, міждисциплінарної та ціннісно-орієнтованої системи юридичного пізнання. Майбутнє правової науки полягає не в протиставленні традиційних та цифрових методів, а в їхньому синтезі, який дозволяє адекватно осмислити нову правову реальність та зберегти фундаментальні основи права як соціального та гуманістичного феномену. Саме ефективність сучасних правових досліджень безпосередньо залежить від здатності інтегрувати традиційну юридичну методологію з новітніми інформаційно-аналітичним методологічним інструментарієм, зберігаючи при цьому наукову цілісність, виваженість та концептуальну узгодженість дослідження.

Література:

1. Рабінович П. М. Основи теорії та філософії права // навч. посібник. - Львів: Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2021. - 256 с.
2. Оборотов Ю. М. Традиції та оновлення у правовій сфері: питання теорії (від пізнання до розуміння права) // монографія. - Одеса: Юридична література, 2002. - 280 с.
3. Дудченко В. В. Традиція правового розвитку: плюралізм правових вчень // монографія. - Одеса: Юридична література, 2006. - 302 с.
4. Янчук Н. Д. Право в умовах цифрової трансформації сучасного суспільства // Правовий часопис Донбасу, 2025 - №3. - С.3–7.
<https://ljd.dnuvs.ukr.education/index.php/ljd/article/view/341>

Abstract. *The article carries out a comprehensive theoretical and methodological study of the transformation of the methodology of legal science in the context of the digitalization of social relations and management processes and the active introduction of digital technologies into law enforcement practice. It is argued that the digital era is not only a factor in changing the object of legal regulation, but also the cause of a profound change in the methodological tools of legal knowledge, which requires a rethinking of traditional approaches to the study of law.*

Legal science, traditionally considered one of the most conservative branches of humanities knowledge, is on the verge of transformations of its traditional (classical) methodology. The digital era, characterized by total algorithmization and digitalization of social processes, not only forms a new object of legal regulation, but also requires a radical revision of the tools for its cognition. If the classical methodology of legal science (dogmatic, historical, comparative law, sociological approaches and methods) was focused on working with normative texts and formal-logical thinking, in modern conditions the researcher is faced with the task of analyzing unstructured data sets, the behavior of algorithms, and complex network interactions in the digital environment.

The impact of digital technologies on the structure of the methodology of legal science is analyzed, in particular on the relationship between the normative-dogmatic, philosophical-legal, and empirical levels of legal knowledge. It is shown that the development of e-justice, automated document management, and digital legal decision-making services forms new sources of legal information and expands the possibilities of scientific analysis of legal reality. In this regard, the formation of a hybrid methodological model is justified, combining classical legal approaches and methods with elements of quantitative analysis, modeling, and interdisciplinary synthesis.

Key words: *legal science, methodology of legal science, transformation of methodology of legal science, legal regulation, digital era, digital technologies*

Статтю надіслано: 19.12.2025р.

Антошина І.В.